

també perquè no explicaria la variant antiga *forf-*; i encara més perquè és un molt més viu i antic en oc. i it. que en terra hispànica, com caldria si fos arabisme. Cf. *MARFANTA*.

DERIV.: *Ferfantada*. *Parfanderia*.

Fàrfara 'tussilago' (1617), pres del ll. *farfārus* id.

Farfatalla, *farfallós*, *farfoll*, *-olla*, *farfollar*, *-follós*, *farfotalla*, *farfuguer*, *farfullar*, *-fullejar*, *farfuller*, *farfutalla*, V. *forfollar* *Farg*, *farga* (oliva-), V. *fargalada* *Farga* 'forja', *fargador*, *fargaire*, V. *fabre*

FARGALADA, 'solatge', 'massa semi-líquida i tèrbola o bruta', derivat del més local *farga*, sobretot valencià, que prové de l'ar. vulgar hispànic *farġ* 'argamassa', 'substància bituminosa'. □ 1.ª doc.: fi S. xiv; *farga*, c. 1800.

«La veyllea, qui és en l'om axí com la *fargalada* al sòl del vexell», Eiximenis (*Terç*, cap. 444); «O Pare e Senyor misericordiós! Oges lo gran plànyer e cridar que fa lo teu pubill! E estén la tua mà --- per tal que-m trague --- del fanc de misèria, e del brac sùtzeu e ple de *farguelada*», «de Jesús los lurs peus m'han posat --- conculcant-me en grans *fargalades* de leigs vicis e pecats», «de terra, doncs, est --- e en la terra torneràs --- çper què-ns ergullam, com siam *fargalada* e lim e molt vil cosa?», Bernat Oliver (*Excitatori*, NCL, 192, 40, 96); «*fargalada* de oli: amurca, inferior fex olei», JnEsteve (*Li.Eleg.*, 4-2-c) (altres cites antigues, encara, en *DAG* i *AlcM*). Avui s'usa *fargalada* en el Priorat, Maestrat, i altres punts del País Val. (Escrig), fins a l'extrem Sud: «en conte de safrà una escuelleta de *fragalá*, pa que prenguen coló: la vista menja mol...», *Canyissaes* (67), variant fonètica que és també la usada a Elx (*BDC* xvii, 52) i en el castellà de Múrcia (Sevilla i GaSoriano).

El sentit més general és el de 'solatge del vi', però també s'aplica al «fang abundant en carrers i camins, sobretot quan revé la neu» (maestr.: Ga. Girona), i al líquid tèrbol que s'escorre de les olives durant la fabricació de l'oli (Priorat). D'ací pot derivar el nom de les *olives fargues* (Benassal, Albocàcer: Ga. Girona), també usual a Tortosa (Vergés Paulí, *Espurnes* v, 60; Moreira, *Folk.*, 22) i la Rib. de l'Ebre: «d'olives n'hi ha de dolces, *fargues*, sevillanes, de Reguers ---», Bladé i D. («La Nostra Rev.» vi, 1952, 457) (i per consegüent *olivera farga*, a Artana, 1961, la que fa tals olives); passat que sigui per un caràcter com si diguéssim indolent o poc eficient que s'atribueixi a aquesta mena d'olives (per comparació amb l'adj. *fargo* infra),¹ que si GaGirona qualifica de «grosses», allò que és gros segons les dades gandesanes o castellenques d'*AlcM* és l'olivera *targa*, però fa una oliva només mitjana, llargaruda i amb una depressió al mig.

De tota manera *farga* s'ha mantingut en terres valencianes amb l'originari caràcter de substantiu i amb sentits ben semblants als del derivat *fargalada*. Sanelo (ii, 1° 23) és el «suelo del vino en las botas»; Escrig «poso, asiento o heces del vino»; i Almela el troba com a «orujo de uvas ---» en el *Vocabulari de la cerà*

mica de Manises. Per als valencians d'ara, la *farga* és el solatge de les bótes de vi, pastós, viscos, de color negre i que embruta molt, aprofitat per millorar el vi novell afegint-lo a les noves bótes (J. G. M., 1937).

⁵ Vaig establir l'etimologia el 1937 en *BDC* xxiv, 17, afegint-hi algunes coses en una nota a l'article *farfullar* del *DCEC* (ii, 498b35ss. i n. 5) i en *EntreDL* iii, 90-91; en els quals deixo alguns detalls sense repetir. És l'ar. *farġ* que *RMA* tradueix amb el mot ll. *bitumen* i amb el cat. *argamassa* (pp. 154, 251). No n'hi ha notícia en altres fonts amb aquest significat, però és el mateix que el nom d'acció de l'arrel *f-r-ġ*, que es documenta, concretat en el sentit d'acabament, com a nom de les parts finals de l'hivern (*Farġ al-Muqáddam* i *Farġ al-Mu'áhhbar*, fi de febrer i part de març) en el Calendari de Còrdova de c. l'a. 970; ço que ens reporta a la frase d'Eiximenis en aplicar el nom de *fargalada* a l'acabament de la vida: la vellesa.

Etimologia ben substanciada pel fet que aquesta arrel és antiquíssima en àrab, i ja ben documentada en l'Alcorà, on es diu d'acabar una prèdica (sura 94, v. 7) o bé d'«abocar un líquid» (i en general «to bring a matter to an end», Penrice), cf. cast. *apurar las heces*, i d'ací s'ha passat també en l'àrab africà i asiàtic «vider, couler quelque chose dans un moule», 'disparar una arma de foc', 'quedar lliure', en les fonts aràbigues que allà específic. Hi ha pogut haver influència mútua, secundària, amb derivats del parònim *farga* (*FABRE*) però són mots independents i de diferent origen.

³⁰ DERIV.: *Fargall*. *Fargandà*, MGadea, però aquest en el fons és una alteració del cast. ant. provincial *folgazán* (> *holg.*, amb l'antiga *z > ð*), o *haragán* (potser barrejats) sota la influència de *fargalada*. Més que primitiu de *farga(lada)* crec que és formació regressiva l'adj. mall. *farg* ('indolent' en una cançó popular mall., *dona farga*, *AORBB* vii, 29; *terra farga*, *homo farg*, *cor farcb*, *AlcM*) «gras de greix va, *farcb*», *AMAlcover*, *BDLC* vi, 273, «*fargo* --- desaliñado ---» (*DAmen.*). Als quals es poden afegir algunes dades dialectals castellanques (*DCEC*).

⁴⁰ Tenim, d'altra banda, bastants noms de lloc que recorden més el vell derivat *fargalada*: *Fàrgalos*, despoblada en terme de Sueca (*GGRV* ii, 121), *Fragalos* alqueria de Cullera en el Repartiment de València (*CoDoACA*, 392), *Fargue* poble de 2.000 hab. a 6 km. de Granada (cf. *Farg* que he citat a Artana); *Fargalit* (probablement de *farġalāt* amb «imela granadina»), que sembla haver estat nom de dos llocs diferents entre Granada i la Serra de Segura i Purchena, car *Fargali* és una «diputació» de 170 hab. damunt Serón; i, segons GzPalencia (*Hist. Lit. Ar-Esp.*, 118); Ibn Abi 'l-Khisāl al Gañqī, poeta i ministre almoràvit († 1145), havia nascut en un *Fargalit* de la zona de Segura. *Desfargalat* 'malgirbat': «set camals, catorze çarahuells: s'aplica al hòme *desfargalat* o *desgalitxat*», MGadea (*T. del Xè*, 210); «molt descompost i revolt» (Benassal, GaGirona), arag. *desfargalado* «el que va poco aliñado en sus vestidos: el desmazalado, desordenado, desaliñado» (Sieso, a. 1720, en el Gili).

¹ Justament és a propòsit d'un nom de partida *Farg*,